

Tori tõugu hobuste aretusprogramm kinnitati Eesti Hobusekasvatajate Seltsi

tori tõugu hobuste kasvatajate haruseltsi üldkoosolekul, 12.06.2010, Toris.

Muudatused kinnitatud: 25.11.2012, tori tõugu hobuste kasvatajate haruseltsi juhatause koosolekul.

Kinnitan: Krista Sepp

/ EHS tegevdirektor
allkirjastatud digitaalselt

TORI TÕU UNIVERSAALSE SUUNA SÄILITUSPROGRAMM

Õiguslikud alused

Õiguslikud alused tori tõugu hobuste (tõumärk T) säilitusprogrammi (edaspidi Programmi) jaoks on:

Euroopa Liidu õigusaktid: 92/353/EMÜ, 92/354/EMÜ, 96/78/EÜ, 504/2008/EÜ, 96/79/EÜ, 92/216/EMÜ, 90/427/EMÜ, 90/428/EMÜ, 2010/256/EL, 2010/471/EL, 204/2011/EÜ.

Eesti Vabariigi Põllumajandusloomade aretuse seadus (RT I 2002,96,566) ja sellega seonduvad õigusaktid: Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise ning aretuseks sobivaks tunnistatud aretuslooma ja aretusmaterjali kasutamise alused (RTL 2002, 146, 2132); Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, nende identifitseerimise ning registreerimise viisid ja kord; registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord (RTL 2009,98,1457); Põllumajandusloomade ohustatud tõugude loetelu (RTL 2005, 120, 1876) ja teised Eesti Vabariigi õigusaktid.

Üldine

Käesolev Programm on koostatud aastateks 2011 kuni 2020. Programm haarab kõiki abinõusid, mis on vajalikud tori tõu aretuseks ja tori tõugu hobuste (universaalne suund) populatsiooni säilitamiseks.

Tori tõugu hobuste säilitamine lähtub sotsiaal - majanduslikest ja kultuurilistest vajadustest.

Tori tõugu hobuste säilitus- ja aretusprikkond on Eesti Vabariik. Lisanduvad aretajad teistest riikidest, kui nad täidavad käesolevat Programmi.

Populatsioon hõlmab 2010 aastal 1376 hobust, sealhulgas 740 säilitusprogrammis osalevat hobust ning 636 aretusprogrammis osalevat hobust. 2012. aastal on populatsioonis 1382 tori tõugu hobust, sealhulgas 735 säilitusprogrammis osalevat hobust ning 647 aretusprogrammis osalevat hobust.

Säilitusprogrammi lähtealuseks on tori tõugu hobuste populatsioon alates Tori Riikliku Hobusekasvanduse suguraamatutest ja 1921. aastal avatud Tori tõugu hobuste tõuraamatust. 2010. aasta seisuga oli võetud tõuraamatusse 24 917 tori tõugu mära ja 13 741 tori tõugu täkku. 2012. aastal hõlmab populatsioon 735 hobust, sealhulgas sugumärasid 255, eeltõuraamatus olevaid märasid 189, sugutäkke 33 ja eeltõuraamatus olevaid noortäkke 92.

Tori tõu ajalugu

Tori tõu määrustik kinnitati ning tori tõug tunnustati Eesti Vabariigis tõuks 05.06.1925, kui Eesti Põllutööministri käskkirjaga muudeti tori-roadsteri tõu nimetus tori tõuks.

Tori tõug kinnitati kui parandaja tõug NSVL-s 26.03.1950. a. NSVL Ministrite Nõukogu määrusega nr. 1256.

Sõlmeellased

Tori tõu alustajaks on ristan dtäkk Hetman (155 – 183 – 22,0), kes sündis 1886. aastal. Tema isaks oli norfolk-roadsteri tõugu täkk Stuart ning emaks inglise hunter. Hetmanil oli hea kehaehitus – pikk kere, hea selg, tugev luustik, hästiarenenud lihastik ning hea liikumine sammus kui ka traavis. Temaga paaritati üle 1000 mära.

Hetmani järglaskonda võis ühesuguse eduga kasutada nii põllu- ja transporditöödel kui ka ratsahobusena. Hetmani poegadega paaritati 11 781 mära ning tema pojapoegade kaudu levis Hetmani veri nii tugevalt, et temast kujunes tõu peamine esivanem. Hetmanist saavad alguse kõik tõu põhilised liinid: Harun 42 T, Heldenknabe Tk1543, Hasmo 129 T, Halis 348 T, Hoius 3939 TB ja Hingstar 317 T.

XX sajandi kaheksakümnendate aastate alguseks oli tori hobustel geneetilise sarnasuse koefitsient Hetmaniga püsinud 20-22% tasemel (F. Kohv). Käesoleval ajal ei ole tõus hobust, kelle põlvnemises Hetman ei esineks, üksikutel hobustel aga ulatub see esinemine 60 ja rohkema korrani. Seejuures on homosügootsuse kasvu koefitsient alla 1 %.

Tõu esiisade hulka tuleb arvata ka eesti tõugu täkk Vapsikas Tk 205, kes sündis 1860. a. Ta oli tüüpiline eesti hobune, värvuselt helekõrb, väljapaistvalt hea kehaehitusega ja silmapaistva tõulisusega. Kõrgus turjalt oli 141 cm ning kaal 401 kg. Vapsikast premeeriti Pariisi ülemaailmsel näitusel hõbemedaliga ja samal näitusel vedas ta veovõistlustel vankriga 385-puudase (6300 kg) koorma.

Vapsikas Tk 205 jättis järele hea järglaskonna ning ilma tema osavõtuta ei aretatud ühtegi tori hobuse tõu põhiliini. XX sajandi kaheksakümnendate aastate alguseks püsis tori tõu geneetilise sarnasuse koefitsient Vapsikas Tk 205-ga 4...5% juures (F. Kohv). Kõige hinnalisem tema pärilikest omadustest oli veotahe, mis väljendus tõrkumatus raskuste vedamises, mille veotakistus võis ületada ka hobuse enda kehakaalu. Vapsikas Tk 205 kaudu päranduvad ka teised eesti hobuse hinnatavad omadused, nagu kliima- ja pinnaseteguritega kohanemine, hea söödakasutus jt.

Tõu edasise kujundamise protsessis oli peamine roll vaid neil Hetmani poegadel ja tütaridel, kes olid saanud ristan traavlimärast Burjast ja Vapsikas Tk 205 astmes II-II inbrideeritud märast Vidust Tk 914. Nii on saanud silmapaistvad sugutäkkud Heldenknabe Tk 1543, Hyperion Tk 1649, Höfling Tk 1592 ja Hanlei Tk 1614.

Tori hobuse genealoogiasse on oma jälje jätnud Lääne-Euroopa poolverelised tõud ning inglise täisvereline ratsahobune.

Tõu struktuuri aitasid kujundada peamiselt järgmised sugutäkkud:

- trakeenidest   - Tenorist, Courier ja Carlos
- hannoveridest   - Kino, Nordstrand ja Schafing
- holsteinidest   - Karuso
- inglise täisverelistest hobustest - Derby xx, Flamboyant xx, Weltmann xx ja Donnerwetter xx;
- anglo-normannidest - Homer 26 T ja Farinage.

Tori hobuse säilitamisel tuleks arvestada, et kõigi Hetmanist põlvnevate sugutäkkude geneetilise sarnasuse koefitsient püsiks 10% piires (F.Kohv).

Tori hobuse genealoogias on küllaltki suur erikaal idafriisi täkkudel: Meinhard 43T, Arend 64 T , Grant 240 T , Markgraf 239 T ja Montebello 284 T. Kõik nad olid omal ajal iseseisvate liinide algatajad, kuid käesoleval ajal tuleb nendega arvestada kui märadesse läinud liinidega. Neil liinialustajatel on omakorda ühine sõlmeellane Bernhard 803, aga seejuures puudub vajadus välja arvutada tema geneetilise sarnasuse suurus tori tõu üksikute hobustega. Sama olukord tekib 1936. aastal imporditud postjee-bretooni täkkude (Loots, Uhke, Tugev, Sammur ja Virk) eellaste suhtes. Kõigil neil on ühiseid väljapaistvaid eellasi mitte ainult omavahel, vaid ka Hetmaniga. Kuigi tori tõu aretuses on kõiki neid sugulusseoseid vajalik teada, ei oma geneetilise sarnasuse koefitsientide väljaarvutamine nii kaugete esivanemate kohta kaasaegsete hobuste jaoks erilist tähtsust.

Tõu omadused

Programmis osalev hobune peab olema kantud tori tõugu hobuste (universaalne suund) tõuraamatu TA ossa ning mõlemad vanemad peavad põlvnema tori tõu esiisast Hetmanist. Tori tõu aretuses kasutatud postjee – bretooni tõugu ja hannoveri tõugu tunnustatud täkkude järglaste osakaal ei ole suurenenud. Säilitusprogrammis osalevate hobuste põhivärvus on raudjas, vähemal määral esineb kõrbi ja kollast värvust, üksikud hobused on võigud, hallid või mustad. Tori tõugu hobuste (universaalne suund) tervis on hea, nad on pikaelised, hea sigivusega ning ei esine pärilikke haigusi.

Mõõtmed

Keskised mõõtmed 4 a. ja vanematel täkkudel:

-turjakõrgus (tk)	166,7 cm (lim 158 ...173 cm)
-rinnaümberruud (rü)	196,3 cm (lim 187 ...210 cm)
-kämblaümberruud (kü)	22,3 cm (lim 21,5 ...23,0 cm)

Keskised mõõtmed 4 a. ja vanematel märadel:

-turjakõrgus (tk)	163,8 cm (lim 156 ... 171cm)
-rinnaümberruud (rü)	202 cm (lim 190 ... 214 cm)
-kämblaümberruud (kü)	21,8 cm (lim 20,5 ... 23,0 cm)

Tõu omadusi väljendatakse soovitud ja mitte soovitud omaduste koondina. Eraldi vaadeldakse hobuse tõu- ja sootüüpi, kehaehitust, liikumisi ehk allüüre.

Tüüp

Soovitud on elegantse, suursuguse ja harmoonilise välimusega hobune, keda iseloomustab suurem massiivsus ja suhteliselt suurem keha pikkuse e. formaadi indeks võrreldes tori tõugu hobuste aretusprogrammis osalevate hobustega.

Täkkudel ja märadel peavad olema selgelt väljendunud soo- ja tõutunnused. Mittesoovitud on robustne, toores, mitteharmooniline välimus, soo- ja tõutunnuste puudumine.

Soovituslik turjakõrgus kolmeaastasel hobusel on 156...170 cm ning kämblaümberruud minimaalselt 20,5 cm.

Kehaehitus

erinevate kehaosade iseloomustamisel on antud järgnevad soovitud ja mittesoovitud tunnused:

Pea

Soovitud: väljendusrikas, uhke, keskmise pikkusega kõrvadega

Mittesoovitud: ilmetu, suur, pikkade, lühikeste või lontis kõrvadega

Silmad

Soovitud: suured, elavad, tumedad, sõbralikud ja ümarad

Mittesoovitud: väikesed, tuhmid, tuimad ja varjatud

Lõuapärade vahe

Soovitud: lõuapärade vahe lai, vaba liikumisega

Mittesoovitud: tugev, kitsas lõuapärade vahe

Kael

Soovitud: keskmise pikkusega, pealt kumer ning kuklaga hästi ja kergelt ühendatud

Mittesoovitud: madal, sügava ühendusega, kiilukujuline ja lühike

Piht

Soovitud: pikk, hästi väljaarenenud turi, suured libajad abaluud ja pikad õlavarred

Mittesoovitud : lühike või madal turi; väikesed , lühikesed või püstjad abaluud , lühikesed õlavarred

Keha

Soovitud: ristikülükujuline (kehapikkus ületab turjakõrguse 5... 8 cm võrra), harmooniliselt, tugevalt ühendunud hobuse ees-, kesk- ja tagakeha

Mittesoovitud: ruudukujuline keha; pehme selg, avatud pikk tühimik, kumer nimme, lühike ja horisontaalne laudjas

Jäsemed

Soovitud: hea lihastiku ja korrektse ehitusega, hästi arenenud liigesed; elastsed, keskmise pikkusega sõrgatsid ja hästi vormitud kabjad

Mittesoovitud: puudulikult arenenud lihastikuga, väikesed lamedad ja silmapaistmatud liigesed, eetsi-või taatsirandmene seis; lühikesed või püstised sõrgatsid, liiga kitsas, saabeljalgne, rangjalgne ja kooskandne seis. Mittesoovitud on väikesed kabjad.

Värvus

Lubatud on kõik tori hobustel esinevad värvused, enamlevinud värvused on raudjas, kõrb ja kollane. Eelistatud on heleda laka ja sabaga ning väheste märgistega jalgadel tumeraudjas hobune.

Liikumised ehk allüürid

Soovitud: hoogsad ja maadhaaravad põhiallüürid (4-taktiline samm; 2-taktiline traav; 3- taktiline galopp). Liigutused peavad kanduma energilistest tagajalgadest läbi elastse ja kergelt õõtsuva selja üle esijalgadele. Jäsemed peavad seejuures liikuma otse ja ettepoole. Samm peab olema vaba ja maadhaarav. Traav ja galopp peavad olema selgelt äratuntava lennufaasiga, elastsed, hoogsad ja tasakaalukad.

Mittesoovitud: lühike, madal ja mitteelastne liikumine; kinnine, fikseeritud selg; seotud õlad; tagajalgade nõrk tõuge. Samuti kiikuvad, riivlevad või pöörlevad liigutused.

Seesmised omadused (tervis, kohanemisvõime, söödakasutus, iseloom, temperament, jõudlus, sigivus)

Soovitud: töötahteline, võimekas, sõbralik, rahulik, usaldav, energiline, tasakaalukas, tugeva tervisega, hea pingetaluvuse ja kohanemisvõimega ning hea sigivuse ja söödakasutusega, pärilike vigadeta ja haigusteta hobune, kes sobib metsa- ja talutöödele, hobuturismi, hipoteraapiasse jne.

Mittesoovitud: kartlikud, närvilised, äkilised või tigidad hobused.

Tõu säilitamise eesmärk

Tori tõu puhul on oluline säilitada tõugu kui kultuuripärandit ja väärtustada tehtud aretustööd. Tegemist on ühega Eestis aretatud põllumajandusloomatõugudest. Väärtustada tuleb nii hobuste põlvnemise ühtlikkust ristanatõukust Hetman, vahepealset aretuskäiku (sh. postjee-bretooni tõu kasutamine hobuste massiivsuse suurendamiseks, hilisemat hannoveri ja trakeeni tõu kasutamist hobuste konkurentsivõime suurendamiseks) kui ka praegust aretust mitmekülgse ja konkurentsivõime suurendamiseks.

Käesoleva säilitusprogrammi eesmärgiks on tagada tori hobusetõu geneetilise mitmekesisuse säilimine, populatsiooni suurenemine ja tõu leviala laienemine.

Eesmärgiks on aastaks 2020 saavutada olukord, kus tori tõugu hobuste (universaalne suund) populatsioon ületab 1000 hobuse piiri ja aastas sünnib vähemalt 70 varssa, kelle kolme eellastepõlvkonna jooksul ei ole kasutatud teist tõugu aretusmaterjali või tori tõugu hobuste (aretussuund) tõuraamatusse TB kantud hobuseid. Kasutusvaldkonna laienemine on väga oluline. Tori hobust kasutust propageeritakse talutöödel, metsanduses, turismitaludes, ratsakoolides jm.

Säilitusprogrammi osad

Käesoleval säilitusprogrammil on järgmised osad:

- Välimiku ja jõudlusomaduste kirjeldus
- Andmed populatsiooni kohta
- Tõu säilitamise meetodid
- Tõu propageerimise kord

Välimiku- ja jõudlusomaduste kirjeldus

Üldine tõukirjeldus on soovitud ja soovimatute omaduste kaudu toodud säilitusprogrammi üldosas.

Hobuste vastavust tõu kirjeldusele hinnatakse ülevaatustel. Märade ja täkkude esmane hindamine toimub enne tõuraamatusse kandmist.

Hindamine toimub järgnevalt:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jäsemed
- d) samm
- e) traav
- f) üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt:

- 10 = suurepärase
- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

Hobust, kellel esineb mõigastuu, pätk, kõrivilistamine, künahaukamine või jänese kand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänese kannaga hobusel, kellel on väljendunud väga hea tõutüüp ja kõrge jõudlus, võib hinnata, kuid jäseseid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

1. Jõudluskontroll

Tori tõugu hobuste jõudlusomaduste hindamine toimub jõudluskontrolli andmete alusel.

Jõudluskontrolli andmed on :

- varssade hindamine
- noorhobuste jõudluskatsed
- täkkude hindamine, tõuraamatu sissekanded ja täkkude näitused
- märade hindamine, tõuraamatu sissekanded ja märade näitused
- täkkude ja märade jõudluskatsed
- võistlusspordi tulemused (näit. rakendisport jm.)

Jõudluskatseteks loetakse noorhobuste ülevaatustel, võõrratsaniku testil, rakendikatsetel ja võistlusspordis osalemist ja seal kogutud andmeid. Jõudluskatsete tulemusi tunnustatakse, kui jõudluskontroll on läbi viidud vastavalt jõudluskatsete eeskirjadele ning kehtivatele juhenditele.

2. Täkkude tunnustamine

Hindamise eesmärk on teha otsus täku kasutamise kohta säilitusprogrammi raames. Täku hindamise õiguspädevaks organiks on hindamiskomisjon.

Täku hindamiseks esitamisel peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- vanus vähemalt 2 aastat;
- põlvnemine peab vastama tõuraamatusse kandmise tingimustele;
- hobusel on identifitseerimisdokument (pass);
- enne hindamist tuleb kontrollida täku identiteeti;
- tervislike probleemide, mis kahjustavad tõuväärtust, puudumine.

Täkul ei tohi olla hammastiku ega munandite anomaaliat, viltust saba ega tehtud keha korrigeerimise operatsioone.

Hindamisotsus on kas:

- tunnustatud kaheks aastaks;
- tunnustatud;
- esialgu mitte tunnustatud;
- mitte tunnustatud.

Hindamisotsus on „tunnustatud kaheks aastaks“, kui täkk on esitatud kahe või kolme aastaselt üleriigilistel noorhobuste jõudluskatsetel ning saanud tõu-ja hindamiskomisjonilt ajutise tunnustuse.

Hindamisotsus on “tunnustatud”, kui täkk on hindamiskomisjoni poolt hinnatud üleriigilistel jõudluskatsetel, täidetud on päritolu nõuded ning olemas on hindamisele vastavad välised tunnused.

Hindamisotsus on “esialgu mitte tunnustatud” kui täkk ei täida esitatud nõudmisi, kuid on oodata, et ta edaspidi neile nõudmistele vastab.

Hindamisotsus on „mitte tunnustatud“ kui täkk ei täida esitatud nõudmisi.

Hindamisotsus protokollitakse. Otsus “tunnustatud” kantakse passi ja avalikustatakse kahe nädala jooksul EHSi koduleheküljel ning järgmises aastaraamatus.

Andmed populatsiooni kohta

Tori tõugu hobuste säilitusprogrammi oli kantud 740 tori tõugu hobust (universaalne suund) (seisuga 23.11.2010), neist 284 hobust oli peatõuraamatus, 28 hobust oli tõuraamatus ja 428 hobust oli eeltõuraamatus. 2012. aastal hõlmab 1382 tori tõugu hobust, sealhulgas 735 hobust, sugumärasid 255, eeltõuraamatus olevaid märasid 189, sugutäkke 33 ja eeltõuraamatus olevaid noortäkke 92.

Suurim tori tõugu hobuste populatsioon on Eestis. Säilitusprogrammis osalevaid hobuseid on Soomes ja Rootsis.

Genealoogilistesse liinidesse kuuluvate tunnustatud sugutäkkude nimekiri, mis on järelvalveasutusega kooskõlastatud, avaldatakse käesoleva Programmi lisana igaaastaselt 01.01. seisuga (lisa1). Sugutäkkude nimekiri avaldatakse EHS-i kodulehel www.ehs.ee.

Genealoogilised määraperekonnad

Tunnustatud määraperekonnad on: Mimi – Lee 1559 TA , Iduna, Hilba 1243 T, Aade 1283 T,

Hoiva 986 T, Harita 1531 TA jne.

Tõule vajaliku konstantsuse hoidmiseks säilitatakse kaasaegsete hobuste geneetiline sarnasus määradesse läinud genealoogiliste liinidega.

Tori tõu universaalse suuna säilituses on määrava tähtsusega, et valikuga saavutatakse ning säilitatakse tori hobuse tüübi optimaalne suhe selle konstantsuse ja muutlikkuse vahel.

Tõu säilitamise meetodid

Tori tõu säilitamisel rakendatakse aretuslikke meetmeid, mida toetatakse majanduslike meetmete rakendamisega.

Tori tõugu hobuste (universaalne suund) säilitamisel on lubatud puhasaretus. Rakendatakse liin- ja perekondaretust ja lubatud on mõõdukas sugulusaretus.

Tori tõu (universaalne suund) säilitamisel rakendatakse järgnevaid majanduslikke meetmeid:

- sugutäkkude baasi kindlustamine
- järglaste jõudluskontrolli toetamine
- sugutäkkude, eriti vähem levinud genotüübiga sugutäkkude, pidamise toetamine
- tori tõu (universaalne suund) säilitusprogrammi raames saadud varssade toetamine
- paaridevaliku toetamine, mis aitab tagada tõu säilitamist

Sugutäkkude baasi kindlustamiseks ostab EHS vajadusel ja võimaluste olemasolul tõule vajaliku põlvnemisega noorhobuste ülevaatustel hea hinnangu saanud täkud aretuses kasutamiseks. Ettepaneku konkreetsete loomade ostmiseks teevad EHSi liikmed, tori tõugu hobuste kasvatajad.

Täkkude järglaste jõudluskontrolli toetamise puhul toetab EHS võimaluste olemasolul rahaliselt üleriigilistele ülevaatustele kutsutud noorhobuste transporti. Lisaks on Selts välja pannud preemiad finaalulevaatusel osalevate parimate noorhobuste omanikele.

Sugutäkkude pidamise toetamise raames maksab EHS vajadusel ja võimaluste olemasolul haruseltsi juhatuse otsuse alusel rahalist toetust täkupidajale. Toetuse maksmise aluseks on täkupidaja kirjalik taotlus EHS-i tori tõugu hobuste kasvatajate haruseltsi juhatusele. Positiivse otsuse korral võib sellega kaasneda ettekirjutus täku sugulise kasutamise kohta.

Tori tõu säilitusprogrammi raames saadud varssade omanikele makstakse toetust vastavalt EHSi juhatuse poolt kehtestatud tingimustele.

Paaride valiku puhul toetatakse vajadusel ja võimalusel selliste varssade sündi, kelle puhul on tõu- ja hindamiskomisjoni soovitus paaridevaliku kohta. Toetuse eesmärgiks on tõule vajalike genotüüpidega hobuste saamine ja saadava varsa võimaliku madalama turuväärtuse kompenseerimine.

Tõu propageerimise kord

Tori tõu propageerimise eesmärgiks on tori tõu genofondi säilitamine ja laiendamine. Eesmärk saavutatakse tõu tutvustamise, tõu populaarsuse suurenemise ja kasutusvaldkondade laiendamisega.

Tori tõu teadvustamiseks ja populaarsuse suurendamiseks hinnatakse noorhobuste ülevaatustel ja näitustel hobuseid eraldi säilitusprogrammi ja aretusprogrammi arvestuses.

Noorhobuste ülevaatustel auhinnatakse kõiki osalevaid tori tõu hobuseid (universaalne suund).

Tori Hobusekasvanduse kui tõu säilituskeskuse väärtustamine. Tori Hobusekasvanduse tähtsuse esiletoomine tõu ajaloos, aretustöö- ning jõudluskontrollikeskuse olulisus tõu aretuses ja säilitamisel.

Igal aastal osalevad näitusel „Tõuloom“ aasta parimaks noormäraks ja -täkuks hinnatud tori tõugu hobused (universaalne suund).

Lisaks tutvustatakse tori tõugu ja propageeritakse tori hobust näitustel, messidel, ratsaspordivõistlustel jne. eraldi välja tuues tori tõu (universaalne suund) hobuseid.

Igal aastal toimub EHSi tori tõugu hobuste kasvatajate haruseltsi koosolek, tunnustatakse säilitusprogrammi kantud tori tõugu hobuste kasvatajaid.

EHS teeb koostööd teiste hobusekasvatust edendavate ja tutvustavate füüsiliste ja juriidiliste asutustega eesmärgiga tõsta tori tõugu hobuse populaarsust tervikuna ning tutvustada tori tõu (universaalse suuna) väärtusi.

EHS korraldab ja viib koostöös teiste organisatsioonidega läbi koolitus- ja teabepäevi hobusekasvatuse alal.

Eesmärk on kajastada kõike toimuvat kaasates meediat ja teisi infotehnoloogia valdkondi.

Tori tõugu tunnustatud sugutäkid 2012 (universaalsuund)

LISA 1

Jrk	TR	nimi	sünd	värvus	isa	ema	emaisa	aretaja / omanik	asukoht
1	TA	LUKS 13 707 T <i>Loots 649 TA liin</i>	2001	raudjas	Laser 12 109 T	Herve 23 397 T	Helk 11 833 T	Margot Mitt / Aira Viks	Aira Viks tel. 5397 4058 Võlla küla, Are vald, Pärnumaa
2	TA	HAMADEUS 13 743 T <i>Hoius 3939 TB liin</i>	2006	raudjas	Hapollon 13 569 T	Halvi 23 841 T	Hüplik 12 745 T	Hillar Kald	Hillar Kald tel.506 8690 Lammiku k.Tartu v. Tartumaa
3	TA	HÄRRA 13 767 T <i>Halis 348 T liin</i>	2006	tumeraudjas	Herr 11 859 T	Aade 24 669 T	Akrüül 13 541 T	OÜ Aves Ehitus kont.isik Esta Aedma	OÜ Aves Ehitus tel.53 421 526 Unametsa k.,Tarvastu vald,Viljandimaa
4	TA	ALBION 13 627 T <i>Algus 8787 T järglaskond</i>	1999	raudjas	Algus 13 373 T	Kalli 21 075 T	Kiirus 9359 T	OÜ Bianeti/ OÜ Konuvere Tall	Merit Õnapuu tel.5615 2931 Konuvere k.Märjamaa v.Raplamaa
5	TA	ARAMIS III 13 725 T <i>Algus 8787 T järglaskond</i>	2005	raudjas	Albion 13 627 T	Landa 23 799 T	Loit 11 047 T	OÜ Konuvere Tall	Merit Õnapuu tel.5615 2931 Konuvere k.Märjamaa v.Raplamaa
6	TA	ARGUMENT 13 685 T <i>Arhippos 13 535 T järglaskond</i>	2003	tumeraudjas	Arhippos 13 535 T	Gimbra 24 103 T	Gimalai xx 13 655 T	Ester Ader	Ester Ader tel.529 2489 Vaabina k.Urvaste v. Võrumaa
7	TA	VÖRSIK 13 639 T <i>Virk 571 TA liin</i>	1995	raudjas	Võlur 12 087 T	Heisi 23 987 T	Heigo 11 479 T	Ester Ader/ Terje Villemis	Terje Villemis tel.5625 7010 Kuusiku k. Rapla v. Raplamaa
8	TA	VAHUR 13 647 T <i>Veluur 13 527 T järglaskond</i>	2003	kollane	Varus 13 617 T	Henna 24 583 T	Hakkur 12 751 T	Kaja Väärssi	Kaja Väärssi tel.5347 4771 Nõuni k. Palupere v. Valgamaa
9	TA	PÄGIMOR 13 769 T <i>Premium 13 547 T järglaskond</i>	2006	raudjas	Pärn 13 587 T	Gimbra 24 103 T	Gimalai xx 13 655 T	Ester Ader	Ester Ader tel.52 92 489 Vaabina küla, Urvaste vald,Võrumaa
10	TA	PRESIDENT 13 755 T <i>Premium 13 547 T järglaskond</i>	2007	raudjas	Prominent 13 657 T	Hennessy 24 697 T	Hermelin 13 549 T	Liis Ira	Liis Ira tel.5064344 Kasepere k. Padise v. Harjumaa
11	TA	LANCELOT-UW- 13 691 T <i>Loots 649 TA liin</i>	2003	raudjas	Leigar 12 315 T	Hanni 21 811 T	Helker 11 331 T	Ute Wohlrab	Ute Wohlrab tel.56 464 349 Kuigatsi k. Puka vald, Valgamaa
12	TA	HILGUS * <i>Hoius 3939 TB liin</i>	2009	raudjas	Hilbek 13 533 T	Arielle 24 877 T	Agarus Ise 13 625 T	Jäneda HK OÜ kont.isik Eliis Veiper	Eliis Veiper tel.5225 718 Jäneda k. Tapa v.Lääne-Virumaa
13	TA	PORTUGAL 13 791 T* <i>Premium 13 547 T järglaskond</i>	2009	raudjas	Premial 13 571 T	Dagma 23 929 T	27 Delfiin 13 531 T	OÜ Topi Mõis kont.isik Andres Vaan	Andres Vaan tel.5656 9686 Seira küla,Lihula vald,Läänemaa
14	TA	HAGAR HIRMUS T* <i>Hoius 3939 TB liin</i>	2009	kõrb	Hilbek 13 533 T	Agrande 24 695 T	Agar 13 593 T	Jäneda HK OÜ	Sirly Viirmaa tel. 56754927 Soometsa k.Häädemeeste v.Pärnu mk.
15	TA	HOFMAN T* <i>Hoius 3939 TB liin</i>	2010	raudjas- kimmel	Hertsog 12 521 T	Helbe 24 059 T	Heigo 11 479 T	Rannaküla Tall OÜ	Heidi Reidla tel.58052791 Kandiküla k.Tähtvere v.Tartumaa

* ajutine tunnustus

Rootsis

1	TA	HILBEK 13 533 T	1991	tumeraudjas	Hiirik 13 007 T	Delbe 19 773 T	33 Difer	Tori HK RM/ Toric Center/ Rootsi	kont.Imre Sams tel.503 1892
2	TA	ARHIBALD 13 631 T	2001	tumeraudjas	Arhippos 13 535 T	Amoore 23 777 T	Aaker 9969 T	AS Tori Hobune/Toric Center/ Rootsi	Maria Lifv tel.465 231 5315